

Hoge commissaris te Djakarta (Van Bylandt) aan minister van Buitenlandse Zaken (Beyen) en minister zonder portefeuille (Luns), 4 feb. 1955

Sinds mijn terugkeer had ik de Minister van Buitenlandse Zaken reeds bij een enkele gelegenheid kort gesproken, doch gisteren bracht ik hem mijn eerste officiële bezoek.

Het gesprek kwam vrijwel terstond op de spanning om Formosa en ik heb getracht te weten te komen wat het voorstel inhoudt, dat de Premier aan de Colombo-mogendheden voorlegt om de spanning te verminderen. Ik vroeg onder andere of Indonesië zich voorstelde een bemiddelingspoging binnen of buiten de VN, doch Sunario hield zich op de vlakte en zeide dat afgewacht diende te worden welke plan zou tevoorschijn komen uit het overleg met de Colombopowers. Ook op mijn vraag hoe de Indonesische Regering de boodschap van Eisenhower beschouwde, kreeg ik geen duidelijk antwoord, doch uit het verdere gesprek is wellicht een enkele aanwijzing te halen over de gedachten, die bij de Indonesiërs leven.

Sunario meende niet dat China bepaald aanstuurde op een conflict, maar de persoon van Chiang Kai Chek leek hem in de weg te staan aan een mogelijke oplossing. Hij wees mij op Attlee's recente uitlatingen. Figuren als Chiang en Bao Dai moesten overboord worden gezet. Voor een ontspanning zou Amerika concessies moeten opbrengen en de Indonesiërs denken daarbij behalve aan de opoffering van Chiang Kai Chek blijkbaar aan de toelating van communistisch China tot de VN. Sunario meende, dat men een 'deal' zou moeten maken, waarbij van weerszijden accoord zou worden gegaan met toelaten van de aspiranten. De niet-communistische landen zouden daarbij volgens hem niet in het nadeel zijn, zie bijvoorbeeld Ceylon en Italië.

Toen ik hem sprak over een mogelijke toekomstige Amerikaanse two-China-policy was de reactie spontaan onacceptabel voor communistisch China.

Daarna sprak ik over Nederland en conform het laatste gesprek met Uwe Excellentie bracht ik naar voren dat in Nederland de publieke opinie ten aanzien van Indonesië geïrriteerd was - en niet zonder reden - doch dat de Minister als axioma kon aannemen dat de Nederlandse Regering goede betrekkingen wenst. De recente presidentiële redevoeringen hadden echter bij de Nederlandse Regering enige twijfel doen opkomen of dezelfde wens wel bij de Indonesische Regering bestond. Welke betekenis moesten wij hechten aan de meer en meer extreem nationalistische noot - anti-imperialistisch, anti-kapitalistisch, anti-buitenlandse bedrijven, soms anti-Nederlands - die in deze redevoeringen en op het PNI-congres doorklonken?

Hierop ontspon zich een gesprek waarbij Sunario stelde, dat de positie van de President niet geheel met die van een normaal constitutioneel vorst kon worden vergeleken. Hij wees er verder op, dat de PNI niet de enige regeringspartij was en zeide dat de Regering streefde naar een evenwicht tussen wat hij noemde het idealisme en de realiteit en vroeg begrip van de zijde van de Nederlandse ondernemingen om de zaken niet streng zakelijk te zien, maar tegemoet te komen aan de Indonesische sentimenten vooral wat betreft het opnemen van Indonesiërs in de staf.

Dit was de juiste politiek op lange termijn. Ik bestreed dit niet maar wees er op, dat de ondernemers hier waren om geld te verdienen en dat naar mijn mening de huidige chauvinistische Indonesische politiek zeer dicht het punt genaderd was, dat, tot schade ook van Indonesië, er voor buitenlanders geen aantrekkelijkheid meer zou zijn in Indonesië te werken. Met voldoening had ik andere gedachten op dit gebied beluisterd in het Masjumiprogram. Sunario gaf toe, dat er fouten waren gemaakt, maar is zelf overtuigd aanhanger van de PNI-politiek.

Alvorens te vertrekken heb ik nog zijn bijzondere aandacht gevraagd voor het geval Van Krieken, dat naar ik zei ons zeer hoog zit.

Sunario zeide verwacht te hebben, dat ik dit opbracht. Toen hij er op wees, dat in deze zaak ook andere Departementen betrokken waren, stelde ik dat dit geval wel allereerst het Departement van Buitenlandse Zaken aanging. Meer dan een belofte er aandacht aan te zullen geven, kwam er niet uit.